

3. Személynévi témájú a tanulmányok harmada. ANGELA BERGERMAYER (2005/1–2) a középkori Ausztria szláv személyneveit vizsgálja, s megállapítja, hogy a 11–15. századból csak viszonylag kevés szláv eredetű személynév adatolható. Ez nem az ausztriai szlávtság eltűnésére utal, hanem arra, hogy a szláv nemzetiségűek is gyakran német nevet kaptak, hiszen azok előkelőbbnek és előnyösebbnek számítottak a német nyelvű környezetben. DURSUN ZENGIN előbb a német és a török névadási hagyomány történeti változásait tekinti át (2005/1–2), majd a két nép utónevei eredetének körét hasonlítja össze (2006/1–3). Fő különbségekként egyrészt azt emeli ki, hogy míg a német nevek elvesztették transzparenciájukat az idők során, a török nevek jelentése máig érthető. Másrészt a törökben a némettel szemben nemcsak melléknevek vagy főnevek válhattak névvé, hanem igék, sőt egész mondatok is. GUNTRAM A. PLANGG néhány tipikus dél-tiroli családnevet vizsgál (2005/3), ANNA L. STAUDACHER pedig korábbi témáját, a Bécs környéki zsidók személyneveinek kutatását folytatva a héber vagy jiddis eredetű utónevek némettel való felcserélésére irányuló, a 19–20. század fordulóján benyújtott kérvényeket mutatja be (2005/3). Tanulmányát az alsó-ausztriai levéltári adatok alapján jegyzetelt lista egészíti ki, amelyben a megváltoztatott neveket és a helyettük fölvetettek állítja egymás mellé. A következő évfolyamban a szerző szintén e korszak névváltoztatásairól ír: olyan eseteket mutat be, amelyekben kirekesztő és gúnyos hangulatú nevek megváltoztatását kérvényezték zsidó és nem zsidó vallású személyek (2006/1–3).

4. Az egyéb névtípusokat vizsgáló írásokat a folyóirat most recenzált számaiban HELMUT WEINBERGER tanulmánya (2005/1–2) képviseli, az antik és a 17–18. században kialakított csillagképek nevének és azok denotátumainak kapcsolatát állítva előtérbe. Az írói névadással egy nem tudományos igényű írás foglalkozik: Mario Fortunato olasz író vall egy interjúban (2005/1–2) arról, hogyan talál nevet főhőseinek, illetve miért nem árulja el a legtöbb esetben a családneveket vagy a helyszínek nevét.

5. A folyóirat két évfolyama egyetlen recenziót közöl: a 2005/1–2. füzet a „Névtípusok és azok kutatása” című munka bemutatásával zárul, amely egyben tisztelgés Karlheinz Hengst előtt 70. születésnapja alkalmából.

KOZMA JUDIT

ONOMASTICA 50. (2005)

Főszerkesztő: KAZIMIERZ RYMUT

**Komitet Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk,
Instytut Języka Polskiego PAN, Krakow, 391 lap**

1. Az Onomastica 50. száma jubileumi kiadás, így a kötetet öt beszámoló, ismertető vezeti be: KAZIMIERZ RYMUT a periodika történetét (5–9), RUDOLF ŠRÁMEK a lengyel névtan helyzetét (11–21), EWA RZETELSKA-FELESZKO pedig a névtanosok munkáját és a névtan helyzetét (23–9) mutatja be. WŁADYSŁAW LUBAŚ a múltbeli eredményeket és a

jövőbeli feladatokat tekinti át (31–47), KATARZYNA SKOWRONEK pedig azt, hogyan írnak a névtanosok az onomasztikáról és magukról (49–68).

Az 50. évfordulóval kapcsolatos cikkeket – a periodika szokásos felépítésének megfelelően (l. bővebben Névtani Értesítő 2006. 28: 299–300) – tanulmányok követik tematikus rendben, elsősorban lengyel nyelven, de olvashatunk más szláv és német nyelvű írásokat is. A cikkek egy része elméleti, szemantikai és kontrasztív kutatások eredményeit mutatja be, mások a helynevekről és a személynevekről szólnak. A tanulmányokat folyóirat-ismertetések és konferenciabeszámolók követik.

2. Két tanulmány névszemantikai kérdésekkel foglalkozik: VINCENT BLANÁR a tulajdonnév szemantikai és formális aspektusának összekapcsolódásával (69–83), MARIUSZ RUTKOWSKI pedig a tulajdonnév szemantikai értékének a leírásával, jelentéstani problémáival (99–110). ROBERT MRÓZEK az összehasonlító névtan elméleti-terminológiai kérdéseit vizsgálja multikulturális, kognitív és nyelvhasználati szempontból (85–97).

Helynévi témával hét tanulmány foglalkozik. Kontrasztív szempontú névelemzéssel találkozhatunk a következő cikkekben: KAROL ZIERHOFFER a német nyelvnek a lengyel exonimáira gyakorolt hatásáról ír történeti és hangtani következtetéseket is említve (111–24), ERNST EICHLER a határvidék szláv–német toponimáival foglalkozik lexikográfiai vonatkozásban, német, cseh és lengyel szótárak alapján (125–33), FRITZ FRHR. LOCHNER VON HÜTTENBACH a *Criminah* és a *Rottenmann* (szláv, illetve osztrák helynevek) szemantikai és etimológiai összefüggéseit taglalja (173–9). Az összehasonlító helynévelemzésen kívül olvashatunk a helynevek tipológiai problémáiról és morfológiai osztályozásáról (WALTER WENZEL, 135–50); EWA WOLNICZ-PAWŁOWSKA a lengyel helynevekben előforduló *Baba* motivációs tényezőit tárgyalja (151–71); MAKSYM JUJUKIN pedig régi orosz személynevekből és hidronimákból levezethető helynevek etimológiai elemzésével foglalkozik (199–211). ZBIGNIEW BABIK a Felső-Visztula három vízgyűjtő folyójának (*Kineta*, *Ścieklec*, *Wskoczyla*) elnevezéseit vizsgálja etimológiai szempontból (181–98), s egy kommentárt is olvashatunk a szerzőtől JUJUKIN „Etimológiai megjegyzések az óoroszföldrajzi nevekhez” című írásához kapcsolódóan (212–6).

A személynevek kérdéskörével nyolc tanulmány foglalkozik. Itt is megfigyelhető a több nyelvet bevonó, összevető elemzési szempont: LEONARDA DACEWICZ a 16–17. századi nemesek nevében megfigyelhető átmeneti szerkezetekről ír a lengyel–litván–keleti szláv hármasság területén (315–21), BARBARA CZOPEK-KOPCIUCH tanulmányában pedig a Ruhr-vidéki lengyel családnevekről, szerkezetükről, használatukról és a lengyelországi nevekkkel való összehasonlításukról olvashatunk (243–54). INGE BILY a *Lehmann* családnevet, ennek lengyel variánsait és elterjedt változatainak történeti alakulását vizsgálja (255–75). További történeti-etimológiai szempontú tanulmányokat is olvashatunk: BOŻENA HRYNKIEWICZ-ADAMSKICH a 15–16. századi észak-oroszországi, keresztény eredetű férfi keresztnevekről és azok fonetikai, morfológiai változásáról ír (297–314), MARIA BIOLIK pedig a lengyel *ciem-/cim-* morfémával képzett vezetéknéveket vizsgálja történeti-etimológiai szempontból (289–96). MARIA MALEC régi lengyel keresztnevekről és azok 20. századi felelevenítéséről ír (217–36), MARIA KARPLUK a *-ch-na*, *-sz-na* képzővel ellátott, a cikk szerint az apák nevéből eredeztetett régi lengyel lánynevekkel foglalkozik (237–42), CZESŁAW KOSYL tanulmányában pedig a *Szymani*, *Szewczy* típusú, derivációval levezethető vezetéknévekről olvashatunk (277–88).

Két cikk egyéb típusú tulajdonnevekkel foglalkozik: EWA JAKUS-BORKOWA az új mikrotoponimáinak szerkezetét elemzi (323–36), IWONA GRZESIAK pedig a lengyel jelbeszéd tulajdonnév-használatát taglalja (337–49).

3. A tanulmányokat két külföldi névtani folyóirat ismertetése, egy Kazimierz Rymutnak szóló köszöntő, a Lengyel Tudományos Akadémia onomasztikai bizottságának 30. évéről szóló beszámoló, valamint az ICOS-kongresszusról (International Council of Onomastic Sciences) és egy jeruzsálemi névtani konferenciáról szóló összefoglaló zárja.

KUNA ÁGNES

ACTA ONOMASTICA 47. (2006)
Főszerkesztő: MILAN HARVALÍK
Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha, 508 lap

1. Az Acta Onomastica 47. száma (2006) MILOSLAVA KNAPPOVÁ 70. születésnapjára készült emlékszáma, ezért a szokásos tartalomtól eltérően (tanulmányok, diplomamunkák és kisebb dolgozatok összefoglalói, vélemények, recenziók, krónika, figyelő) csak tanulmányokat tartalmaz a megszokottnál nagyobb, 508 lap terjedelemben. (A cseh névkutatás periodikájáról l. bővebben Névtani Értesítő 28: 296–98). A folyóiratban a cseh névkutatók cikkein kívül több neves külföldi szerző tanulmánya is olvasható angol, német és más szláv nyelven.

A kötet elején a főszerkesztő köszönti MILOSLAVA KNAPPOVÁT (11–3), majd két további közlemény mutatja be a jeles névkutató, egyetemi tanár munkásságát (14–7), valamint több mint negyven éve tartó tudományos életpályáját, műveinek bibliográfiáját (18–36). Ezt követően a tanulmányok szerzői betűrendben követik egymást. Az emlékszámban a köszöntő írásokon kívül összesen 64 cikk olvasható: 30 a helynévtan, 24 a személynevek, 3 az írói névadás, 3 a névtan rendszertani kérdéseivel foglalkozó és további 4 egyéb témájú tanulmány olvasható.

2. A kötet legnagyobb számban helynévi témájú cikkeket tartalmaz, változatos tematikával. Történeti és szláv helyneveket tárgyalnak a következők: a 11–13. századi cseh helynevek (140–50); középkori településnevek az Elba völgyében (497–507); a szászországi és a cseh helynevek kapcsolatáról (220–6); a morva sóút a történeti toponimák tükrében (320–5); a *Meissen* német és szláv megfelelőjéről (337–40); a cseh helynevek szláv megfelelőiről (344–8); a régi orosz helynevekről (460–3). Történelmi témát érint a legősibb cseh kastélyok neveit lengyel források alapján feldolgozó írás is (490–6). Kisebb helynevekkel foglalkozó cikkek: német helynevek a csehben (413–23); a kisebb helynevek rendszerének urbanizációval összefüggő változásai (444–59). Némely cikk egyes helynevekkel foglalkozik: *Prika* (89–98) és *Remetodia* (173–6). Több tanulmány tárgyalja a hidronimák kérdéskörét: az *-ov* szuffixum Nyugat-Pomeránia toponimáiban (48–57); az *-sk* szuffixum a svéd tónevekben (424–32); a *Pfreimd* víz- és településnévről (206–14). Találkozhatunk folyó- és tónevek vizsgálatával is, szláv és más nyelvek viszonylatában: